

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 17 ноември 2023 г.
(OR. en)

15509/23

LIMITE

EJUSTICE 56
JAI 1487
JURINFO 12

БЕЛЕЖКА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
Относно:	Европейска стратегия за електронното правосъдие за периода 2024 – 2028 г. – Одобряване

1. Предвид скорошното приключване на действието на стратегията и плана за действие в областта на електронното правосъдие за периода 2019 – 2023 г., делегациите постигнаха съгласие, че изготвянето на стратегия за електронното правосъдие за следващите години ще бъде от полза за напредъка в областта на електронното правосъдие.

2. В периода 2019 – 2023 г. Съветът на Европейския съюз, Европейската комисия и Европейският парламент положиха значителни усилия за ускоряване на процеса на цифровизация и за насърчаване на използването на цифрови услуги в контекста на електронното правосъдие. Акцентът беше поставен най-вече върху законодателната дейност с приключването на няколко законодателни инициативи, сред които Регламентът относно компютризирана система за трансграничен електронен обмен на данни в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси (система e-CODEX¹), който предостави подходяща рамка за обмен на съдебна информация чрез сигурни услуги; регламентите за връчването на документи² и събирането на доказателства³, с които се установява използването на децентрализираната информационна система с оперативно съвместими точки за достъп въз основа на e-CODEX за съответните съобщения; Регламентът за електронните доказателства⁴; и по-специално регламентът и директивата относно цифровизацията на съдебното сътрудничество и достъпа до правосъдие по трансгранични въпроси („пакет за цифровизацията“)⁵.
3. Горепосочените законодателни инициативи, както и други законодателни актове за насърчаване на цифровизацията на правосъдието, са придружени от редица незаконодателни инициативи.
4. Делегациите считат, че една стратегия за електронното правосъдие ще допринесе за изпълнението на горепосочените законодателни и незаконодателни инициативи и ще предостави възможност за осъществяване на напредък в нови или допълнителни области.

¹ Регламент (ЕС) 2022/850 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно компютризирана система за трансграничен електронен обмен на данни в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси (система e-CODEX) и за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1726 (ОВ L 150, 1.6.2022 г., стр. 1 – 19).

² Регламент (ЕС) 2020/1784 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (преработен текст) (ОВ L 405, 2.12.2020 г., стр. 40 – 78).

³ Регламент (ЕС) 2020/1783 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (събиране на доказателства) (преработен текст) (ОВ L 405, 2.12.2020 г., стр. 1 – 39).

⁴ Регламент (ЕС) 2023/1543 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2023 г. относно европейските заповеди за предоставяне и европейските заповеди за запазване на електронни доказателства в рамките на наказателните производства и за изпълнението на наказания лишаване от свобода вследствие на наказателни производства (ОВ L 191, 28.7.2023 г., стр. 118 – 180).

⁵ Предстои да бъдат приети на следващото заседание на Съвета по правосъдие и вътрешни работи на 4 декември 2023 г., съответно документи PE-CONS 50/23 и PE-CONS 51/23.

5. След семинар, организиран от чешкото председателство, шведското председателство започна обсъждания в рамките на работна група „Електронно правосъдие“ относно подхода към новата стратегия за електронно правосъдие. Тези обсъждания продължиха по време на испанското председателство, което пое работата по изготвянето на текст и го предложи на делегациите в рамките на работна група „Електронно правосъдие“.
6. Новата стратегия определя принципите и целите на развитието в областта на електронното правосъдие в ЕС през следващите 5 години, както и действията, необходими за постигане на заложените цели, като същевременно очертава организацията на бъдещите последващи действия.
7. Проектът за стратегия беше обсъден на техническо равнище на три заседания на работна група „Електронно правосъдие“. Делегациите постигнаха съгласие по текста на стратегията на последното заседание и чрез неформална процедура на мълчаливо съгласие през седмицата от 13 ноември 2023 г.
8. Предвид посоченото по-горе Комитетът на постоянните представители се приканва:
- да потвърди съгласието си по текста; и
 - да препоръча на Съвета да одобри Европейската стратегия за електронното правосъдие за периода 2024 – 2028 г., изложена в приложението по-долу.
-

Европейска стратегия за електронното правосъдие за периода 2024 – 2028 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз (членове 67 – 89) предвижда създаването на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, в което прилагането на Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“) е от особено значение.
2. Като част от пространството на свобода, сигурност и правосъдие достъпът до правосъдие е основно фундаментално право в Европейския съюз, залегнало както в член 6 от Европейската конвенция за правата на човека, така и в член 47 от Хартата, гарантиращо правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес.
3. През последните години използването на технологични средства и инструменти стана по-интензивно в нашите общества, като процесът беше значително ускорен вследствие на пандемията от COVID-19, в резултат на което очакванията по отношение на цифровите услуги нараснаха.
4. Правосъдната система, като доставчик на основни обществени услуги, възприема цифровизацията и свързаните с нея предизвикателства. Цифровизацията на правосъдната система има за цел да улесни и да подобри достъпа до правосъдие, да повиши ефективността и ефикасността на правосъдната система, улеснявайки същевременно работата на специалистите в областта на правосъдието¹, а също и да приближи правосъдието до гражданите, предлагайки по-добри услуги в областта на правосъдието за всички.

¹ Специалистите в областта на правосъдието включват всички специалисти, действащи в областта на правосъдието, включително практикуващите юристи.

A. Контекст

5. Стратегията и планът за действие за периода 2019 – 2023 г. в областта на електронното правосъдие включват три стратегически цели, които остават валидни и днес, а именно: достъпът до информация в областта на правосъдието; електронните комуникации между съдебните органи, гражданите и специалистите в областта на правосъдието; и оперативната съвместимост между съдебните приложения и области.
6. В съобщението на Европейската комисия „Цифровизация на правосъдието в ЕС“² се подчертава, че достъпът до правосъдие и улесняването на сътрудничеството между държавите членки са сред основните цели на пространството на свобода, сигурност и правосъдие на Европейския съюз.
7. Съветът на Европейския съюз, Европейската комисия и Европейският парламент положиха значителни усилия за ускоряване на процеса на цифровизация и за насърчаване на използването на цифрови услуги в електронното правосъдие с оглед на постигането на тези цели.
8. След съобщението акцентът в работата на Европейския съюз върху електронното правосъдие беше поставен твърдо върху законодателната дейност.
9. Приемането на Регламента относно компютризирана система за трансграничен електронен обмен на данни в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси (система e-CODEX)³ предостави подходяща рамка за обмен на съдебна информация чрез сигурни услуги.

² Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Цифровизация на правосъдието в ЕС – Инструментариум от възможности (COM(2020) 710 final).

³ Регламент (ЕС) 2022/850 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно компютризирана система за трансграничен електронен обмен на данни в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси (система e-CODEX) и за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1726 (ОВ L 150, 1.6.2022 г., стр. 1 – 19).

10. Регламентите за връчването на документи⁴ и събирането на доказателства⁵ установяват правна рамка за цифровизацията на тези два инструмента за съдебно сътрудничество по граждански и търговски дела, съгласно която използването на децентрализираната информационна система с оперативни съвместими точки за достъп въз основа на e-CODEX за съответните съобщения става задължително от май 2025 г. Регламентът за електронните доказателства⁶ е друг инструмент за сътрудничество, който цифровизира комуникацията по наказателноправни въпроси.
11. Регламентът и Директивата относно цифровизацията на съдебното сътрудничество и достъпа до правосъдие по трансгранични въпроси („пакет за цифровизацията“)⁷ са ключови стълбове, на които ще се основава електронното правосъдие през следващите години. Прилагането на тези правни актове ще бъде най-важният приоритет за периода, обхванат от настоящата стратегия. Актовете за изпълнение за 24-те правни инструмента, включени в пакета за цифровизацията, ще трябва да бъдат обсъдени в различните комитети с представители на държавите членки. Децентрализираната информационна система за тези инструменти ще трябва да бъде създадена чрез национални точки за достъп, свързващи образеца на софтуерното приложение за свързване и/или националните решения. Същевременно принципите на електронната комуникация, както и европейската точка за електронен достъп, предвидени в пакета за цифровизацията, следва да се разглеждат като основа за всяка нова законодателна инициатива в областта на електронното правосъдие на европейско равнище.

⁴ Регламент (ЕС) 2020/1784 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно връчването в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (преработен текст) (ОВ L 405, 2.12.2020 г., стр. 40 – 78).

⁵ Регламент (ЕС) 2020/1783 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (събиране на доказателства) (преработен текст) (ОВ L 405, 2.12.2020 г., стр. 1 – 39).

⁶ Регламент (ЕС) 2023/1543 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2023 г. относно европейските заповеди за предоставяне и европейските заповеди за запазване на електронни доказателства в рамките на наказателните производства и за изпълнението на наказания лишаване от свобода вследствие на наказателни производства (ОВ L 191, 28.7.2023 г., стр. 118 – 180).

⁷ Съответно PE-CONS 50/23 и PE-CONS 51/23.

12. В резултат на пакета за цифровизацията физическите и юридическите лица и техните законни представители ще могат да комуникират по електронен път чрез европейската точка за електронен достъп. Органите ще могат да обменят данни по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси чрез сигурни и надеждни цифрови канали.
13. Горепосочените законодателни инициативи, както и други законодателни актове за насърчаване на цифровизацията на правосъдието, са придружени от редица свързани незаконодателни инициативи, включително консолидирането на използването и разработването на системата e-CODEX, която ще бъде управлявана и поддържана от eu-LISA, след като Европейската комисия обяви успешното приключване на процеса на предаване/приемане през 2024 г.
14. Ролята на държавите членки ще бъде също толкова важна, тъй като свързването с e-CODEX остава национален прерогатив. Свързването на други национални системи чрез e-CODEX доказва, че компетентните органи, практикуващите юристи и физическите и юридическите лица могат да взаимодействат по бърз, сигурен и надежден начин. Базирана на e-CODEX, системата за цифров обмен на електронни доказателства (eEDES) се превръща в образец на софтуерно приложение за свързване, а обменът на инструменти като европейските заповеди за разследване между отделни държави членки вече е реалност.
15. Всичко посочено по-горе показва значителния стимул в областта на електронното правосъдие и постепенния преход от подход, основан на доброволно участие в инициативи за цифровизация, към задължителен подход, основан на законодателни актове, които осигуряват по-голяма правна сигурност. Това показва също реализирания напредък за засилване на цифровизацията на правосъдието в Европейския съюз.

16. Безспорно Европейският съюз ще продължи да се сблъсква с предизвикателства в по-нататъшното развитие на цифровизацията на правосъдието. Тези предизвикателства представляват също важна възможност и държавите членки следва да се насърчават да продължат да работят за модернизиране на правосъдните системи. Стабилната правна рамка и нарастващата зрялост на някои от основните електронни системи са от решаващо значение за това начинание.

Б. Обхват

17. Настоящата стратегия се прилага за всички държави членки и следва да служи като източник на идеи за всички участници от Европейския съюз, ангажирани в процеса на цифровата трансформация в областта на правосъдието.
18. Тя се прилага от 2024 до 2028 година. Като се има предвид скоростта на технологичното развитие, е целесъобразно да се направи преглед, който да позволи адаптиране на стратегическите цели и свързаните с тях действия. Съответно през втората половина на 2026 г. следва да се направи оценка и евентуално преразглеждане с оглед на адаптирането към променящите се предизвикателства и способности, ако е необходимо.

В. Цел на стратегията

19. Настоящата стратегия следва да направлява извършваната в момента цифрова трансформация в областта на правосъдието в целия Европейски съюз.
20. По-специално настоящата стратегия се стреми да определи стратегическите и оперативните цели и принципите, които следва да се спазват при осъществяването на този процес на цифрова трансформация, да въведе организационни и методологични мерки, да набележи ключовите фактори за улесняване и насърчаване на цифровизацията, както и да популяризира механизми за улесняване на координацията и последващите действия във връзка с напредъка по инициативите в областта на електронното правосъдие.

21. Следва да се обмислят конкретни действия, свързани с въпроси, възникващи в контекста на цифровата трансформация (видеоконференции, цифрови досиета и др.), като същевременно се осигури гъвкавост с оглед на включването на нови действия в отговор на предизвикателствата и възможностите, свързани с нововъзникващите технологии като изкуствения интелект (ИИ).
22. По-специално тези цели следва да се преследват успоредно в гражданското и наказателното правосъдие, като се отчитат специфичните последици за цифровата трансформация в тези две области на правосъдието.
23. Тези цели и свързаните с тях действия следва да бъдат съпътствани от процес на последващи действия за оценка на тяхното изпълнение и ефективност. В този контекст е целесъобразно да се установи механизъм за сътрудничество с оглед на последващите действия за анализ и оценка на напредъка. Този механизъм за сътрудничество следва да позволи проследяване на напредъка чрез събиране на информация за съответните проекти и инициативи, финансирани по линия на финансови програми на Европейския съюз или финансирани на национално равнище, както и чрез улесняване на обмена на информация между държавите членки.
24. Въпреки че цифровизацията на правосъдието предлага конкретни и трайни ползи, като намалява разходите, свързани с достъпа до правосъдие и функционирането на съдебните системи, инвестициите в различни действия може да изискват финансиране. Държавите членки следва да имат възможност да търсят финансиране за действия, свързани с цифровизацията на правосъдието, чрез различните финансови инструменти, включени в многогодишната финансова рамка. На равнището на Европейския съюз достъпът до финансиране следва да бъде улеснен.

II. ПРИНЦИПИ

A. Принципи по същество

а) Зачитане на основните права и принципи

25. Насърчаването на цифровизацията изисква силен акцент върху ефективността на защитата, гарантирана от съществуващите основни права. Инициативите в контекста на цифровата трансформация на правосъдието трябва да зачитат независимостта на съдебната власт и да спазват принципите на правовата държава, които са основна ценност, на която се базира Европейският съюз съгласно член 2 от Договора за Европейския съюз и които са общи за държавите членки. Подобни инициативи следва да подлежат на внимателна оценка, за да се прецени до каква степен те защитават правата на всички. Следва да се предприемат действия, най-вече в контекста на наказателното правосъдие, когато използването на технологии за комуникация от разстояние би могло да представлява сериозен риск за основните права на заподозрените и обвиняемите, по-специално правото на справедлив съдебен процес, правото на лицата да присъстват на съдебния процес и правото на защита. Освен това появата на иновативни технологии може да доведе до съвсем нови предизвикателства и рискове, например нарушения на киберсигурността, задълбочаване на цифровото разделение или несъзнателна дискриминация поради небезпристрастни алгоритми или набори от данни.

б) Достъп до правосъдие

26. Достъпът до правосъдие е друго основно право и централен елемент на принципите на правовата държава. През последните десетилетия цифровата трансформация промени из основи живота на хората и този процес ще продължи. Съдебните системи посрещат тези променящи се потребности и предоставят на гражданите подходящи технологични възможности. По-нататъшната цифровизация на съдебните системи на държавите членки, както и използването на ИИ в правосъдните системи, имат огромен потенциал да продължат да улесняват и подобряват достъпа до правосъдие за всички в целия Европейски съюз. Има случаи, например, в които ИИ може да се използва за нискорискови цели и да бъде много полезен както за гражданите, така и за съдебните органи.

в) Насоченост към хората

27. В съответствие с Декларацията относно цифровите права и принципи за цифровото десетилетие⁸ всички усилия в областта на цифровизацията на правосъдието следва да бъдат съсредоточени върху нуждите на хората. Хората заемат централно място в цифровата трансформация в Европейския съюз.
28. Ориентираните към хората услуги са достъпни за всички, съобразени са с нуждите на хората и отговарят на високи стандарти за качество. Нуждите на всички хора, включително на тези, които нямат цифрови умения или инструменти, следва да бъдат удовлетворени в еднаква степен, като се даде възможност за ефективно участие и ангажираност в съдебните производства. Следователно преместването на акцента върху ориентираната към хората перспектива и повишаването на достъпността, ефективността и прозрачността на правосъдните системи ще бъдат от съществено значение за укрепване на доверието между хората и публичните институции.

⁸ COM(2022) 28 final.

г) Преодоляване на цифровото разделение

29. За да се насърчи справедлива и балансирана среда в областта на правосъдието в цяла Европа, е изключително важно да се намали цифровото разделение, което създава неравенство по отношение на достъпа до правосъдие. То представлява не само потенциален източник на изключване за гражданите, но и пречка за упражняването на техните права. Този принцип обхваща и необходимостта да се работи за хармонизирано равнище на цифровизация на правосъдието във всички държави – членки на ЕС. Чрез споделянето на най-добри практики и усилия може да се постигне колективен напредък в цифровата трансформация на правосъдието, като същевременно се запази ориентираната към хората перспектива и се гарантира, че се защитават и зачитат правата на всеки.

д) Цифрово овластяване на ползвателите

30. Понастоящем 46% от европейските граждани⁹ нямат основни цифрови умения и ресурси. За да им се позволи да използват пълноценно своите права и възможности, следва да им бъдат предоставени цифровите умения, необходими за достъп до цифрови услуги. Цифровата трансформация на правосъдието трябва съответно да включва цифрово овластяване и изграждане на капацитет на ползвателите. Специално внимание следва да се отдели на обучението на специалисти в областта на правосъдието. Насърчаването на използването на цифрови инструменти и ресурси сред специалистите в областта на правосъдието ще подобри способността им да се ориентират ефективно както в националните, така и в европейските правни уредби, като по този начин се гарантира съгласуваност.

е) Устойчивост

31. Всяка услуга за електронно правосъдие следва да се изпълнява и управлява по устойчив начин, което означава, че нейното икономическо, екологично и социално въздействие може да се прогнозира и поддържа в дългосрочен план.

⁹[https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_sk_dskl_i\\$DV_317/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_sk_dskl_i$DV_317/default/table?lang=en)

Б. Оперативни принципи

а) Принцип на еднократност

32. При предоставянето на услуги в съдебната област следва да се отдели специално внимание на принципа на еднократност, за да се избегнат излишните процедури и ненужната тежест за гражданите, и доколкото е възможно, да се търси повторното използване на все още валидна информация, въведена в системата. Принципът на еднократност се прилага при зачитане на правото на защита на личните данни и правото „да бъдеш забравен“.

б) Цифрови по подразбиране

33. Възприемането на подход „цифрови по подразбиране“ ще рационализира процесите, ще намали бюрокрацията и ще повиши цялостната ефективност на съдебните производства. Цифровизацията на правните услуги ще проправи пътя за по-достъпна и лесна за ползване правосъдна система в полза както на практикуващите юристи, така и на широката общественост. Тази нова правосъдна система следва да бъде замислена като цифрова услуга, въпреки че е необходимо да се запазят нецифровите алтернативи, за да се осигури ефективна правна защита и достъп до правосъдие на лицата, които не участват пълноценно в технологичното развитие.

в) Оперативна съвместимост и киберсигурност

34. В свят, в който информацията се движи свободно, осигуряването на оперативна съвместимост между правосъдните системи е от решаващо значение¹⁰. Приоритизирането на оперативната съвместимост ще позволи безпроблемна комуникация и обмен на данни между различните системи, като подобри координацията и сътрудничеството между различните правни субекти и институции и по този начин премахне пречките между различните национални правни системи.

¹⁰ Вж. в тази връзка рамката за оперативна съвместимост на МСЕ и принципите на Европейската рамка за оперативна съвместимост за европейските обществени услуги.

35. Освен това оперативната съвместимост намалява киберрисковете и ефектите на зависимост, които могат да бъдат преодолені чрез възприемането на координиран подход от държавите членки. Използването на цифрови технологии в областта на правосъдието е изключително чувствителен въпрос и поради това по отношение на информационната сигурност и киберсигурността¹¹ трябва да се зачитат съвременните стандарти и да се спазва изцяло законодателството в областта на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните.

г) Динамично правосъдие

36. Правосъдието трябва да бъде гъвкаво и адаптивно към постоянно променящите се потребности на обществото. Посредством отчитане на уникалните обстоятелства на отделните лица и институции, включително техните способности и умения, и ефективно управление на промените, може да се изгради по-устойчива и адаптивна правосъдна система, която да се приспособява към нуждите и очакванията на потребителите.

37. Цифровите технологии и данни могат да играят важна роля в този процес. Цифровизацията, анализът на данни и ИИ стават все по-интегрирани в услугите в областта на правосъдието с цел повишаване на ефикасността и ефективността. Пандемията от COVID-19 постави под въпрос ефективността на услугите в областта на правосъдието и ускори цифровата трансформация на тези услуги, като в същото време откри проблемите, произтичащи от тази промяна.

д) Правосъдие, основано на данни

38. Значението на основаните на данни решения не подлежи на съмнение. Във връзка с това инициативите следва да включват, наред с другото, събиране и анализ на данни, тъй като те са от ключово значение за адекватното насочване на действията, като същевременно се обръща внимание на възможните свързани рискове, като например небезпристрастност по отношение на данните или технологиите.

¹¹ Вж. в този смисъл също Директива (ЕС) 2022/2555 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. относно мерки за високо общо ниво на киберсигурност в Съюза, за изменение на Регламент (ЕС) № 910/2014 и Директива (ЕС) 2018/1972 и за отмяна на Директива (ЕС) 2016/1148 (Директива МИС 2).

39. Следва да се цели и постигане на по-високо равнище на прозрачност на правосъдните системи, за да се повиши доверието на хората в правосъдието. Насърчаването на достъпа до отворени данни в областта на правосъдието може да послужи като средство за предоставяне на повече правомощия на хората и предприятията, като по този начин се увеличат, наред с другото, възможностите за автономно разрешаване на спорове. Достъпът до данни в областта на правосъдието може да допринесе и за приемането на по-целенасочени мерки въз основа на установените нужди и предизвикателства, като наред с това способства за разясняване на предприетите действия. Важно е данните в областта на правосъдието да станат отворени, за да се даде възможност за нови инициативи и да се насърчат полезните взаимодействия между тези инициативи.
40. Във всички случаи адекватната защита на данните и киберсигурността трябва да бъдат гарантирани.
- е) Отворен код
41. Значението, което има създаването и използването на софтуер с лиценз с отворен код в контекста на подходяща рамка за защита на данните, се признава във все по-голяма степен в Европейския съюз и държавите членки. Ползите от отворения код – например по-ниските общи разходи за собственост, стимулирането на иновациите и повишената прозрачност и оперативна съвместимост – са от голямо значение за сектора на правосъдието. Освен това отвореният код може да допринесе за контрола върху правоприлагащите и съдебните органи и доверието в тях.

III. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

42. Общата цел на електронното правосъдие трябва винаги да бъде подобряването на предоставянето на услуги в областта на правосъдието за обществеността с оглед да се улесни упражняването на правото на ефективна съдебна защита. Във връзка с това следва да се преследват следните стратегически цели:
- а) подобряване на достъпа до цифрово правосъдие;
 - б) засилване на цифровото съдебно сътрудничество;
 - в) повишаване на ефективността на цифровото правосъдие;
 - г) насърчаване на иновативното цифрово правосъдие.

43. Тези стратегически цели могат да бъдат разбити на следните оперативни цели:

А. Подобряване на достъпа до цифрово правосъдие

44. Ориентираното към хората цифрово правосъдие изисква да се вземат предвид всички участници и техните нужди, без да се пренебрегва никой. Тези стратегически цели могат да бъдат разбити на няколко оперативни цели:

i. Насърчаване на всеобщ достъп до цифрово правосъдие

45. Достъпът до правосъдие е основно право и един от основните принципи на върховенството на закона. Поради това осигуряването на всеобщ достъп до правосъдие, включително цифрово правосъдие, в Европейския съюз следва да бъде основна цел.

46. За да се улесни достъпът за всички, европейският портал за електронно правосъдие¹² и всички негови спомагателни услуги, включително бъдещата европейска точка за електронен достъп, са от голямо значение, тъй като осигуряват обслужване на едно на гише за услугите на цифровото правосъдие.

ii. Насърчаване на услугите на цифровото правосъдие с добавена стойност

47. Услугите в областта на правосъдието следва винаги да се разработват при отчитане на гледната точка на физическите лица и специалистите в областта на правосъдието, така че да са функционални и да предлагат реална добавена стойност за ползвателите.

iii. Подобряване и популяризиране на портала за електронно правосъдие и EUR-Lex

48. Порталът за електронно правосъдие и EUR-Lex се оказаха ценен инструмент за улесняване на достъпа до правосъдие и за подобряване на ефективността на правосъдните системи. Те предоставят достъп до разнообразна информация и хостват различни онлайн системи. Те са достъпни на всички официални езици на Европейския съюз.

¹² <https://e-justice.europa.eu/home?action=home>

49. В миналото усилията бяха насочени към увеличаване на количеството информация, налична на портала за електронно правосъдие. Сега работата трябва да се съсредоточи върху подобряване на структурата на портала, така че съдържанието да бъде лесно достъпно за всички, като се използва ясен, разбираем език. Целта е порталът за електронно правосъдие да бъде привлекателен, рационален и достъпен. Важно е държавите членки и Европейската комисия да продължат да комуникират в рамките на портала и да го популяризират сред хората, стопанските субекти и специалистите в областта на правосъдието.
- iv. Преодоляване на цифровото разделение в контекста на достъпа до цифрово правосъдие
50. Всеобщият достъп до услуги на цифровото правосъдие изисква премахването на всички съществуващи пречки, които възпрепятстват достъпа на всички хора до тези услуги при равни условия.
51. За постигането на тази цел от първостепенно значение е още на етапа на проектиране да се гарантират достъпността на инструментите на цифровото правосъдие и недискриминацията при достъпа до цифрово правосъдие.
- v. Предоставяне на повече правомощия на хората, стопанските субекти и специалистите в областта на правосъдието
52. Дейностите за изграждане на капацитет и обучение ще помогнат на ползвателите да се възползват от възможностите, предлагани от цифровата трансформация, като им предоставят ефективни и висококачествени обществени услуги в областта на правосъдието. Следва да се отдели специално внимание на първоначалното и продължаващото обучение, предоставяно на специалистите в областта на правосъдието, като се подпомага развитието на цифрови професионални умения в съответствие с европейските стратегии за съдебно обучение.

Б. Засилване на цифровото съдебно сътрудничество

53. Много от основните цели на сътрудничеството в областта на цифровото правосъдие са заложили в правни инструменти, по-специално в пакета за цифровизацията.
54. През следващите години значителна част от усилията на държавите членки несъмнено ще бъдат насочени към спазване на амбициозните цели, определени в този пакет, но в контекста на по-нататъшното подобряване на цифровото съдебно сътрудничество е възможно да възникнат и други предизвикателства.

i. Подобряване на трансграничната оперативна съвместимост

55. Законодателните актове в областта на цифровизацията, например пакетът за цифровизацията и Регламентът за e-CODEX, създават условия за трансгранична оперативна съвместимост в съдебната област, като предлагат цифровизацията на над 20 инструмента за съдебно сътрудничество. Пакетът за цифровизацията следва да служи като референтна рамка за всяко бъдещо законодателство в областта на електронното правосъдие в Европейския съюз.
56. Освен това успешните инициативи на държавите членки, които обменят реални дела в рамките e-CODEX, като използват своите национални системи или образаца на софтуерно приложение за свързване, предоставен от Европейската комисия, илюстрират стълбовете, които ще подкрепят цифровата трансформация на съдебната комуникация. В този контекст трябва да се осигури оперативна съвместимост на ниво данни и на функционално равнище между системите на държавите членки, както и със системите на институциите, агенциите и органите на Европейския съюз.
57. Както вече беше посочено, изпълнението на пакета за цифровизацията е една от приоритетните задачи, по които трябва да се предприемат действия. Това ще изисква приемането на актове за изпълнение за 24 правни инструмента по гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси и разработването на съответните децентрализирани информационни системи, състоящи се от образец на софтуерно приложение за свързване и/или национални приложения. Тези актове за изпълнение ще бъдат приети на четири групи между настоящия момент и края на периода на стратегията през 2028 г., като всяка от съответните ИТ системи ще започне да функционира две години след приемането на съответната група актове. Постигането на тази цел ще изисква значителни инвестиции като време и ресурси от страна на Европейската комисия, държавите членки и eu-LISA. От решаващо значение е всички участници да се ангажират с тази задача и, наред с другото, да назначат експерти, компетентни да обсъждат цифровизацията на съответните правни инструменти.
58. И накрая, стандартизираната цифровизация на инструментите за съдебно сътрудничество ще създаде условия за бъдещата оперативна съвместимост на правосъдието с други области.

ii. Комуникационни услуги в реално време

59. В един развиващ се цифров свят комуникационните услуги в реално време играят ключова роля за засилване на цифровото съдебно сътрудничество. Една от тези услуги е осъществяването на видеоконферентни връзки, при които вече е реализиран напредък от държавите членки на национално равнище или на равнище Европейски съюз.
60. Многото бъдещи предизвикателства, например идентифицирането на участниците, и значението, което се отдава на видеоконферентните връзки в пакета за цифровизацията, гарантират, че тази цел ще продължи да бъде важна през следващите години. Друг пример е цифровият устен превод в реално време с помощта на ИИ, който, при зачитане на основните права на изслушваното лице, би могъл да подпомага съдебните органи в контекста на присъствените и дистанционните изслушвания, като същевременно се избягват разходи, забавяния и трудности, свързани с намирането на устни преводачи.

В. Повишаване на ефективността на цифровото правосъдие

61. Ефективността има много аспекти, но всички предполагат по-добър и по-устойчив Европейски съюз.

i. Насърчаване на ориентирано към данни правосъдие

62. Постигането на ориентирано към данни правосъдие следва да се разглежда като хоризонтална цел, която е от ключово значение от много гледни точки. Данните предоставят големи възможности за подобряване на ефективността и качеството на сектора на правосъдието:
- а) в най-общ план, отварянето на данните в областта на правосъдието при отчитане на правилата за защита на данните повишава прозрачността, която е основна ценност в Европейския съюз;
 - б) от икономическа гледна точка, отворените данни дават възможност за генериране на нови бизнес модели, тъй като данните захранват повечето от ключовите цифрови инструменти, например ИИ;

- в) разработването на системи с ИИ зависи до голяма степен от широката наличност на големи, структурирани и машинночетими набори от данни. Когато се взема решение за предоставяне на публичен достъп до тези данни, трябва да се обърне внимание на възможно най-голямото редуциране на нежеланата небезпристрастност и на минимизирането на риска от непреднамерена дискриминация;
- г) от технологична гледна точка, ориентирането на приложенията и услугите в областта на правосъдието към данните улеснява оперативната съвместимост;
- д) от административна гледна точка, ориентирането на инициативите към данните допринася за информираното вземане на решенията и по-оптимален подбор на приоритетите;
- е) от социална гледна точка, ориентирането на инициативите към данните помага да се подчертаят ползите от цифровото правосъдие (например намаляване на въглеродните емисии, намаляване на пътуванията и др.).

ii. Технологии за ефективност на цифровото правосъдие

63. Съществуват технологии, които подобряват съвсем явно ефективността в областта на правосъдието. Като неизчерпателни примери на инструменти, които успешно повишават ефективността, следва да се посочат технологии като анонимизиране на съдебни решения, автоматично разпределяне на дела, инструменти за транскрипция за запис на производства и доказателства, събрани от съда, автоматизация на процесите и инструменти за онлайн решаване на спорове.

64. Тези технологии и много други спомагат за подобряване на съществуващите процеси и за повишаване на ефективността на правосъдието, като освобождават съдебен персонал, който да работи по задачи с по-висока добавена стойност.

iii. Насърчаване на цифровизацията на някои дейности с пряк контакт в областта на правосъдието

65. Светът върви с бързи темпове към пълна цифровизация и секторът на правосъдието трябва да се адаптира към тази реалност. В този смисъл може да се наложи преосмислянето, например, на предоставянето на помощ на гражданите лице в лице, задължителните присъствени административни процедури или изцяло присъствените съдебни процедури.

66. Това не означава, че средствата на прекия контакт следва да бъдат изоставени. В някои случаи прекият контакт е от съществено значение и създава усещане за човешко правосъдие. Цифровите канали обаче следва да се използват по-широко.

Г. Насърчаване на иновативното цифрово правосъдие

67. Новите технологии не трябва да накърняват правата на физическите лица и трябва да се използват при пълно зачитане на правото на справедлив съдебен процес и правото на защита, предвидени в членове 47 и 48 от Хартата, както и в член 6 от Европейската конвенция за правата на човека.

68. В този смисъл Европейският съюз поема водеща роля в съвместяването на революционните технологии с основните права и свободи и осигуряването на гаранции срещу възможни рискове.

i. Въздействие на иновативните технологии

69. Възприемането на иновативни технологии като възможност, наред с другото, да се доближи правосъдието до гражданите, да се подобри функционирането на съдилищата и да се подпомогне ежедневната работа на съдиите, представлява основна цел. Това следва да се прави отговорно, при зачитане на правилата и ценностите на Европейския съюз.

ii. Насърчаване на обмена на иновативен опит

70. Иновациите не са само революционни и нововъзникващи технологии. Промяната в начина на работа също е вид иновация, особено ако води до подобрения в областта на правосъдието.
71. В този контекст насърчаването на обмена на иновативен опит между държавите членки може да бъде от взаимна полза както на национално, така и на европейско равнище. Много успешни бяха например конференциите, организирани от ротационните председателства на Съвета, както и уебинарите, организирани от Европейската комисия относно различните възможности за използване на ИИ в областта на правосъдието, и други форуми с участието на експерти.

72. Това следва да доведе до осезаеми ползи за всички (специалисти в областта на правосъдието, стопански субекти, граждани, държави членки и Европейския съюз), ускоряване на цифровата трансформация, повишаване на ефективността, придобиване на ценен опит, подобряване на достъпа до съдебна информация, улесняване на обработването на трансгранични съдебни дела и хармонизиране на съдебните концепции и процедури в целия Европейски съюз.
73. Подготвителният орган на Съвета на Европейския съюз, който се занимава с електронното правосъдие, се утвърди като форум за обсъждане на важни въпроси, свързани с правни и фактически предизвикателства. Експоненциалният напредък на пазара на технологии в юридическата област има потенциала да промени начина, по който функционира обществото, и по-специално правосъдната система. Основните въпроси, свързани с прилагането и използването на революционни технологии, следва да бъдат разгледани в съответната работна група.

IV. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

A. Цел

74. Целта на плана за действие е да набележи действията, необходими за постигане на очертаните в стратегията цели. С оглед на това той позволява динамично включване на действия, за да се постигне съгласуване както с текущите дейности, така и с дейностите, които са планирани за следващите години или все още не са предвидени. Освен това с него се създава механизъм, който дава възможност за редовно актуализиране на инициативите, предприети за изпълнение на целите, посочени в раздел 3 от настоящата стратегия.
75. В плана за действие се определят текущите и очакваните действия и областите на работа. Всички действия, проекти и инициативи, независимо дали са включени в плана за действие или чието включване е планирано, следва да са насочени към постигането на тези цели, като същевременно се спазват принципите, изложени в раздел 2 от настоящата стратегия.

76. Проектите и инициативите за електронно правосъдие се основават на принципа на доброволното действие, с изключение на случаите, в които конкретен правен инструмент налага задължения. Както задължителните действия (произтичащи от правни актове), така и незадължителните действия са свързани с една или повече области на работа.
77. Планът за действие има за цел да гарантира продължаването на усилията, предприети в рамките на предишния план за действие (План за действие за периода 2019 – 2023 г.), като същевременно се възприеме по-гъвкав подход. Вместо да се изброяват конкретни проекти и инициативи, в него се акцентира върху определянето на действията, в рамките на които могат да бъдат включени различни проекти и инициативи.
78. Целта на този подход е по-оптималното структуриране на работата по отношение на полезните взаимодействия, координацията, мониторинга и докладването, за да се улесни цялостното управление и да се запази гъвкавостта.

Б. Определяне на области на работа и действия

79. Основните области на работа, определени в сферата на електронното правосъдие, са следните:
- 1) e-CODEX: по-нататъшно развитие на децентрализираната информационна система, включително по отношение на оперативната съвместимост и профилите и елементите, свързани със сигурността;
 - 2) портал за електронно правосъдие: информационни услуги и връзки с външни източници;
 - 3) точки за електронен достъп: процедурни портали и свързани услуги за потребителски интерфейс;
 - 4) приложения за услуги в реално време: видеоконферентни връзки, машинна транскрипция и превод, устен превод и други приложения за услуги в реално време;
 - 5) данни: законодателство и съдебна практика; правни и съдебни данни;
 - 6) ИИ и други иновативни ИТ услуги в областта на правосъдието;
 - 7) други области на работа.

80. Тези области на работа групират тематично действията, които трябва да бъдат предприети за постигане на целите на стратегията.
81. Общият основен критерий за определяне на ново действие е привеждането му в съответствие с дадена стратегическа и оперативна цел. Действията следва да бъдат насочени към постигането на тези цели.
82. Без да се засяга включването на нови действия в бъдеще, таблицата по-долу представя изчерпателен списък на набелязаните действия, категоризирани по области на работа, които вече съществуват или се очакват в краткосрочен план. Като се има предвид, че значителна част от бъдещите усилия на държавите членки и институциите и органите на Европейския съюз през следващите години ще бъдат базирани на правни актове, някои действия произтичат пряко от тях.
83. Без да се засягат участниците, посочени в петата колона, трябва да се има предвид, че в съответствие със своя мандат компетентната работна група следва да предприеме последващи действия във връзка с различните инициативи на Европейския съюз в областта на цифровизацията на правосъдието.

Стратегически цели	Оперативни цели	Основни области на работа	Действия	Участващи страни
А. Подобряване на достъпа до цифрово правосъдие	А.i. Насърчаване на всеобщ достъп до цифрово правосъдие	2, 3	Разработване, внедряване и експлоатация на европейската точка за електронен достъп и националните точки за електронен достъп	ЕК ¹³ /ДЧ ¹⁴
	А.ii. Насърчаване на услугите на цифровото правосъдие с добавена стойност	Всички	Оценка на ползите за крайните ползватели Събиране на обратна информация от ползвателите	ЕК/ДЧ
	А.iii. Подобряване и популяризиране на портала за електронно правосъдие и EUR-Lex	2, 5	Подобряване на съдържанието, достъпността и функционирането на портала за електронно правосъдие	ЕК/ДЧ
		2, 5	Подобряване на съдържанието, достъпността и функционирането на EUR-Lex	Службата за публикации на Европейски я съюз

¹³ Европейската комисия.

¹⁴ Държавите – членки на ЕС.

	A.iv. Преодоляване на цифровото разделение в контекста на достъпа до цифрово правосъдие	7	Подобряване на достъпността на националните портали и други услуги в областта на електронното правосъдие	ЕК/ДЧ
		2, 3, 4, 6	Подпомагане на потребителите чрез асистирана комуникация (чатботове, включително управлявани от ИИ), улесняваща достъпа на гражданите до съдебна информация	ЕК/ДЧ
		Всички	Улесняване на достъпа на ползвателите до информационни средства	ДЧ
		7	Гарантиране на равен достъп до услуги в областта на цифровото правосъдие в целия ЕС	ЕК/ДЧ
	A.v. Предоставяне на повече правомощия на хората, стопанските субекти и специалистите в областта на правосъдието	7	Обучение на специалисти в областта на правосъдието	ЕК/ДЧ
		7	Дейности за повишаване на уменията на ползвателите с цел подобряване на достъпа до правосъдие чрез цифрови средства	ЕК/ДЧ

Б. Засилване на цифровото съдебно сътрудничество	Б.i. Подобряване на трансграничната оперативна съвместимост	1	Разработване и изпитване на нови случаи на използване, улесняващи оперативната съвместимост	ДЧ
		1, 3, 4	Прилагане на приложимото законодателство в областта на трансграничното съдебно сътрудничество (например Регламента относно цифровизацията и актовете за изпълнението му, както и друго действащо или бъдещо законодателство на ЕС)	ДЧ
		1, 3	Внедряване на точките за достъп до e-CODEX	ДЧ
		5	Взаимно свързване на регистрите	ЕК/ДЧ
		1, 2, 5	Насърчаване на използването на европейския идентификатор за съдебна практика (ECLI ¹⁵)	ЕК/ДЧ
	Б.ii. Комуникационни услуги в реално време		Популяризиране на цифровите съдебни зали	ДЧ
		4	Подобряване на оперативната съвместимост в контекста на видеоконферентните връзки (напр. общи изисквания, стандарти или инструменти за провеждане на дистанционни изслушвания)	ЕК/ДЧ

¹⁵ Като се използват за пример Заключениеята на Съвета относно европейския идентификатор за съдебна практика (ECLI) и минималния набор от еднотипни метаданни за съдебната практика, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52019XG1024%2801%29>.

В. Повишаване на ефективността на цифровото правосъдие	В.i. Насърчаване на ориентирано към данни правосъдие	5	Подобряване на събирането и използването на правни и съдебни данни	ДЧ/Службата за публикации
		5	Предоставяне на отворени данни и прозрачност	ДЧ/Службата за публикации
	В.ii. Технологии за ефективност на цифровото правосъдие	2, 3	Въвеждане и насърчаване на използването на електронни подписи и печати Обработка на идентифицирането и удостоверяването на ползвателя Обработка на съгласието на ползвателя	ЕК/ДЧ ЕК/ДЧ ЕК/ДЧ
		2, 3	Осигуряване на възможност за решения, позволяващи електронно плащане на такси	ЕК/ДЧ
		Всички	Автоматизиране на дейности в областта на правосъдието	ДЧ
	В.iii. Насърчаване на цифровизацията на някои дейности с пряк контакт в областта на правосъдието	7	Разработване и насърчаване на дистанционни цифрови процедури в правосъдието (когато е възможно)	ДЧ

Г. Насърчаване на иновативно цифрово правосъдие	Г.i. Въздействие на иновативните технологии	6	Набелязване на области на приложение и сигурно прилагане на ИИ в областта на правосъдието, включително, но не само: за анонимизиране и псевдонимизиране на съдебни решения; като инструмент за транскрипция за запис на производства и документиране на доказателствата, събрани от съда (преобразуване на реч в текст и на текст в реч); за превод; за правен анализ, например на съдебна практика и на източници на големи информационни масиви; за изчисляване на правата на обезщетение, например права на пътниците или подобни	ЕК/ДЧ
	Г.ii. Насърчаване на обмена на иновативен опит	Всички	Обмен на най-добри практики в рамките на компетентната работна група на Съвета и в рамките на други форуми	ДЧ
		Всички	Улесняване и обмен на информация за национални и многонационални проекти	ДЧ
		Всички	Улесняване на взаимното и повторното използване на цифрови решения между ДЧ	ДЧ
		Всички	Създаване на информационен бюлетин за обмен на опит относно текущи инициативи, най-добри практики и новости	ДЧ/ПСЕС 16

¹⁶ Председателството на Съвета на Европейския съюз.

В. Набелязване на проекти и инициативи

84. Критериите за включване на проект или инициатива в подкрепа на дадено действие са следните:

- а) Проектът или инициативата трябва да допринасят активно за постигането на целите на стратегията и да бъдат свързани с конкретно действие.
- б) Проектът или инициативата да бъдат хоствани в рамките на съответната област на работа, свързана с оперативната цел. Ако няма такава област на работа, тя да бъде категоризирана в „други области на работа“.
- в) Проектът или инициативата трябва да носят ползи в рамките на определената област на работа за възможно най-голям брой държави членки. Това означава, че резултатите и извлечените поуки следва да се споделят с всички държави членки, които участват в съответната област на работа.
- г) Проектът или инициативата следва да се придържат към правилата за докладване, мониторинг и координация, специфични за съответната област на работа.

85. Този подход се различава от методиката, прилагана в предишния план за действие, която включваше изчерпателен списък с проекти. Вместо това се дава приоритет на способността за бързо реагиране на променящите се обстоятелства, например приемане на нови правни актове, технологични иновации или непредвидени пречки.

V. Механизъм за проследяване

86. Настоящата стратегия има за цел да създаде основата за механизъм за проследяване, който да установи подходящи критерии за мониторинг на проекти и инициативи. Въпреки че това предполага активен ангажимент от страна на държавите членки и съответните институции и органи на Европейския съюз, механизмът следва да се разработи по такъв начин, че да се избегне налагането на ненужна административна тежест.

87. Включването на единен механизъм за проследяване за всички проекти и инициативи ще постигне по-голяма координация на действията. Освен това по този начин ще се рационализират мониторингът на напредъка, определянето на приоритети и планирането и координацията между държавите членки и/или институциите или органите на Европейския съюз, като същевременно ще се сведе до минимум дублирането на усилия.
88. При набелязването на даден проект или инициатива те следва да бъдат включени в механизма за проследяване в рамките на съответната стратегическа цел, оперативна цел и действие. Информацията, която трябва да бъде предоставена за всеки проект или инициатива, следва да включва най-малко:
- а) Описание
 - б) Обхват и цел
 - в) Съответната стратегическа и оперативна цел
 - г) Съответната(ите) област(и) на работа
 - д) Очакваните ползи
 - е) Участващите държави членки и/или организации, с кратко описание на ролите и отговорностите на всяка страна (особено когато те имат различни роли)
 - ж) График
 - з) Източници на финансиране (финансиране от ЕС или друго)
 - и) Взаимозависимости и потенциални полезни взаимодействия с други проекти (ако е приложимо)
 - й) Състояние на изпълнението
89. Тази информация следва да се актуализира поне веднъж годишно от лицата и субектите, отговарящи за всеки проект или инициатива. Това следва да се прави, без да се засягат задълженията за докладване, приложими в друг контекст (например Информационното табло в областта на правосъдието) или предвидени в законодателни актове, и следва да се избягва дублирането на усилия.

90. Ротационното председателство на Съвета на Европейския съюз следва редовно да информира компетентната работна група за напредъка и резултатите от проектите и инициативите, включени в механизма за проследяване. Това следва да послужи за предоставяне на насоки относно работата в областта на електронното правосъдие в съответствие с настоящата стратегия.
91. За целите на докладването следва да бъде осигурен достъп до инструмент за съвместно проследяване, за да се сведе до минимум административната тежест. Генералният секретариат на Съвета следва да подпомага председателството, като хоства инструмента за проследяване и гарантира функционирането му.
92. Компетентната работна група на Съвета прави анализ и взема решения по предложенията за включване на проекти или инициативи в механизма за проследяване.
93. Европейската комисия също следва да бъде приканена да информира държавите членки за актуалното състояние и резултатите от проектите или инициативите.
-